

O'ZBEKISTON

TIL VA MADANIYAT

UZBEKISTAN

LANGUAGE & CULTURE

ISSN 2181-922X

2022 Vol. 1

www.navoiy-uni.uz
www.uzlc.navoiy-uni.uz

ISSN 2181-922X

O‘ZBEKISTON

TIL VA MADANIYAT

UZBEKISTAN

LANGUAGE AND CULTURE

2022 Vol. 1

**www.navoiy-uni.uz
www.uzlc.navoiy-uni.uz**

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti

Bosh muharrir: Shuhrat Sirojiddinov

Bosh muharrir o'rinbosarlari: Zaynobiddin Abdirashidov

Mas'ul kotib: Ozoda Tojiboyeva

Tahrir kengashi

Ahmadali Asqarov, Abdulaziz Mansur, Akmal Saidov, Akmal Nur, Adham Ashirov, Nizomiddin Mahmudov, Hamidulla Dadaboyev, Samixon Ashirboyev, Bahodir Karimov, Aftondil Erkinov, Baxtiyor Mengliyev, Uzoq Jo'raqulov, Sulton Normamatov, Murtazo Sayidumarov, G'aybulla Boboyorov, Nozliya Normurodova, Abdi Mamatov, Nodir Jo'raqo'ziyev.

Tahrir hay'ati

Isa Habibbeyli (Ozarbayjon)	Maria Sabtelni (Kanada)
Frederik Bressand (Fransiya)	Timur Kocaoğlu (AQSH)
Ingeborg Baldauf (Germaniya)	Almaz Ülvi (Ozarbayjon)
Mark Toutant (Fransiya)	Tanju Seyhan (Turkiya)
Rochelle Almeida (AQSH)	Xisao Komatsu (Yaponiya)
Akrom Habibullayev (AQSH)	Emek Üşenmez (Turkiya)
Valeriy S. Xan (O'zbekiston)	Abdulvahap Kara (Turkiya)
Eunkyung Oh (Janubiy Koreya)	Alizoda Saidumar (Tojikiston)
Oqilxon Ibrohimov (O'zbekiston)	Dilorom Ashurova (O'zbekiston)
Shodmon Vohidov (Tojikiston)	Darya Jigulskaya (Rossiya)

“O'zbekiston: til va madaniyat” jurnali – lingvistika, tarix, adabiyot, tarjimashunoslik, san'at, etnografiya, falsafa, antropologiya va ijtimoiy tadqiqotlarni o'rganish kabi sohalarni qamrab olgan akademik jurnal.

Jurnal bir yilda to'rt marta chop etiladi.

Jurnalning maqsadi – ko'rsatilgan sohalarga oid dolzarb mavzulardagi bahs-munozaraga undaydigan, yangi, innovatsion g'oyalarga boy, o'z konsepsiyasiga ega bo'lgan tadqiqotlarni nashr etishdir.

Ingliz, rus va o'zbek tillaridagi, shuningdek, boshqa turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi. Iqtisodiy tahlillar hamda siyosatga oid maqolalar e'lon qilinmaydi.

Jurnalda kitoblarga yozilgan taqrizlar, adabiyotlar sharhi, konferensiyalar hisobotlari va tadqiqot loyihalari natijalari ham e'lon qilinadi. Mualliflar fikri tahririyat nuqtayi nazaridan farq qilishi mumkin.

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti.

O'zbekiston, Toshkent, Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos Hojib ko'chasi, 103.

Email: uzlangcult@gmail.com
Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz

Alisher Navo'i Tashkent State University of the Uzbek Language and Literature

Editor-in-Chief:

Shuhrat Sirojiddinov

Deputy Editors in Chief:

Zaynabiddin Abdirashidov

Executive secretary:

Ozoda Tajibaeva

Editorial board

Ahmadali Asqarov, Abdulaziz Mansur, Akmal Saidov, Akmal Nur, Adham Ashirov, Nizomiddin Mahmudov, Hamidulla Dadaboev, Samixon Ashirboev, Bahodir Karimov, Aftondil Erkinov, Bakhtiyor Mengliev, Uzoq Juraqulov, Sulton Normamatov, Murtazo Sayidumarov, Gaybulla Babayarov, Nozliya Normurodova, Abdi Mamatov, Nodir Jurakuziev.

Editorial Committee

Isa Habibbeyli (Azerbaijan)	Maria Subtelny (Canada)
Frederique Bressand (France)	Timur Kozhaoglu (USA)
Ingeborg Baldauf (Germany)	Almaz Ulvi (Azerbaijan)
Marc Toutant (France)	Tanju Seyhan (Turkey)
Rochelle Almeida (USA)	Hisao Komatsu (Japan)
Akram Habibullaev (USA)	Emek Üşenmez (Turkey)
Valeriy S. Khan (Uzbekistan)	Abdulahap Kara (Turkey)
Eunkyung Oh (South Korea)	Alizoda Saidumar (Tajikistan)
Oqilkhon Ibrohimov (Uzbekistan)	Dilorom Ashurova (Uzbekistan)
Shodmon Vohidov (Tajikistan)	Daria Zhigulskaya (Russia)

“Uzbekistan: Language and Culture” is an academic journal that publishes works in the field of linguistics, history, literature, translation studies, arts, ethnography, philosophy, anthropology and social studies.

The journal is published four times a year.

The purpose of the journal is to publish the results of the latest research that are rich in new, innovative ideas and has its own concept, which stimulates debate on topical issues in these areas.

The language of articles can be English, Russian and Uzbek. Other Turkic languages are also welcome. We do not publish economic analyses or political articles.

In addition to research articles, the journal announces book and literary work reviews, conference reports and research project results.

The authors' ideas may differ from those of the editors'.

Alisher Navo'i Tashkent State University of the Uzbek Language and Literature.

103, Yusuf Khos Hojib, Yakkasaray, Tashkent, Uzbekistan.

Email: uzlangcult@gmail.com

Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz

MUNDARIJA

Lingvistika

Samixon Ashirboyev

Alisher Navoiy nasriy asarlari matnida gaplarni chegaralashga doir.....6

Baxtiyor Abdushukurov

Alisher Navoiy asarlaridagi etnonimlar.....19

Zulxumor Xolmanova

Omonimlar – tafakkur omili.....30

Sanjar Mavlyanov

O'zbek tili diplomatik terminlari tizimida semantik munosabatlar.....45

Elyor Xonnazarov

O'zbek tilshunosligida zamonni ifodalovchi grammatik shakllar tasnifi...55

Adabiyotshunoslik. Tarjimashunoslik

Tanju Seyhan

Ali Şir Nevâyî ve Kalem.....66

Muhittin Gümüş

Bâbürnâme'nin edebî tür açısından özellikleri.....78

Fan. Ta'lim. Metodika

Dilnavoz Yusupova

"Xamsa" dostonlarini o'qitishda zamonaviy texnologiyalar va metodlardan foydalanish ("Farhod va Shirin" misolida).....89

San'at

Oqilxon Ibrohimov

Nazm va navo xususida.....104

CONTENT

Linguistics

Samikhan Ashirboev

Alisher Navoi's prose text is about limiting sentences.....6

Bakhtiyar Abdushukurov

Ethnonyms in the works of Alisher Navoi.....19

Zulkhumor Kholmanova

Homonyms – a factor of wisdom.....30

Sanjar Mavlyanov

Semantic relations in the system of diplomatic terms of the
Uzbek language.....45

Elyor Khonnazarov

Classification of Grammatical Tense in Uzbek Linguistics.....55

Literature. Translation studies

Tanju Seyhan

Ali Şir Nevâyî and Pen 66

Muhittin Kumush

Features of Baburname as a literature genre.....78

Science. Education. Methodology

Dilnavoz Yusupova

Modern technologies and use of methods (in the example
of "Farhod and Shirin").....89

Art

Oqilkhon Ibrohimov

About poetry and melody.....104

**SAN'AT
ART****Nazm va navo xususida**Oqilxon Ibrohimov¹**Abstrakt**

Azaldan o'zaro payvand kuy va she'riyat asrlar osha uzviylikda biri ikkinchisini "to'ldirib" va "bezab" keladi. Bunga xalq ijodiyoti qo'shiqlari, dostonlari, qadimgi madhiyalar, kitobxonlik an'analari, oshiqslarning zikr-u samo'lari yorqin misoldir. Garchi o'rta asrlarga kelib musiqa va she'riyat alohida-alohida mumtozlik darajasiga yuksalgan hamda mustaqil namoyon bo'lish xususiyatlari shakllangan bo'lsa-da, bu har ikki nafis san'at turining o'zaro "ehtiyojliligi" hozirgi kunga qadar davom etib kelmoqda.

Buni yaxshi anglagan turli davr musiqachilari yaqindan xabardor bo'lishga istagida she'riyatga, shoirlar esa musiqaga mudom intilganlar. Bu borada, ayniqsa, Sohobqiron Amir Temur va Temuriylar davri aksariyat shoir va mug'anniylar faoliyati samarali bo'lgan. Zero, ijodkorlarning yorqin iste'dodi, ustuvor g'oyalar mushtarakligi hamda ko'p jihatdan umumiy aruz vazni o'laroq musiqa san'ati bilan she'riyatning yuksak darajadagi uyg'unlashuvi in'ikos etgan mumtoz aytim namunalari yuzaga kelgan edi. O'n ikki maqom timsolida yorqin ifodasini topgan bu ijodiy an'analarni bizga qadar Buxoro Shashmaqomi, Xorazm maqomlari, Farg'ona-Toshkent maqom yo'llari, shuningdek suvora, ashula, katta ashula kabi mumtoz namunalarda o'z kuchini saqlab kelmoqda.

Ayni vaqtda kuy va so'z uyg'unligidagi aytim janrlari el-yurtga sadoqat, xalqimizga xos bag'rikenglik, samimiylik, insonparvarlik kabi olijanob fazilatlarni hissiy ta'sirchan tarannumi ila avlodlar qalbiga singdirishda katta ahamiyat kasb etishi ma'lum. Bu borada zamonamiz shoirlari, bastakorlari va ijrochilari muayyan natijalarga erishdilar. Istiqbolda esa ana shu ijobiy holatlarni yangi darajaga yuksaltirishdek mas'uliyatli, lekin sharaflil ijodiy vazifalarni amalga oshirish – davr talabi bo'lib turibdi.

Kalit so'zlar: *kuy, so'z, navo, she'r, musiqa, suvora, ashula, maqom, aruz, bastakor, shoir, falsafa.*

¹ Ibrohimov Oqilxon Akbarovich – san'atshunoslik fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi San'atshunoslik instituti.

E-pochta: okilxoni@bk.ru

ORCID ID: 0000-0002-3118-2041

Iqtibos uchun: Ibrohimov, O. A. 2022. "Nazm va navo xususida". *O'zbekiston: til va madaniyat* 1: 104–116.

Kirish

Qadim-qadimdan kuy va soʻz misoli egizak, nainki, balki bir tanu, bir jon. Bunga yer yuzida ilk bor yuzaga kelgan ona allasi dalilki, zero, kurrayi zamindagi jamiki qoʻshiqlar ona allasidan boshlangan. Rivoyat qilinishicha, jannatdan quvilgan Odam Ato bilan Momo Havo bir-birlariga koʻngil qoʻyishib, egizak koʻrishibdi. Allohning bu marhamatidan boshi osmonga yetgan Odam Ato shikor (ov)ga ketibdi. Hammayoq osoyishta boʻlib, yer yuzidagi bu jimlikni faqatgina ikki chaqaloqning betoqat yigʻlagan ovozi buzar ekan. Momo Havo nima qilishini bilmay turganida uning yuragidan bir jozibali alla qoʻshigʻi kelibdi:

*Alla, bolam, baxtiyor,
Har ishning ham vaqti bor.
Otang ketgan shikorga,
Alla, bolam, alla-yo.*

(“Asrlarga tengdosh qoʻshiqlar” kitobidan).

Binobarin, ibtidoda soʻz kuydan, kuy esa soʻzdan ayro boʻlmagan, zero, odamzod yer yuzida yashay boshlagan davrdan buyon goʻdaklarning ruhiy ozuqasi – allada ularning har ikkisi ona qalbida “qoʻsh” tugʻilgan edi. Aslida, soʻz va kuyning mutloq uygʻun va eng goʻzal namunasi Alloh Taoloning bashar ahli ruhlarini yaratib, ularga qilgan ilk Xitobi (samoʻsi)da namoyon boʻlgan ekan. Bu xususda taniqli muhaddis shayh Abu Bakr Buxoriy-Kalobodiy (vaf. 994-y.) shunday deydilar: “Samoʻ asli andinkim, Haqi Subhon ayt-mish **“A lastu bi-Rabbikum?”** (“Men sizlarning Rabbingiz emasmanmi?!”). Haqdin eshitilmish birinchi xitob ushbuturur. Va eng yoqimli samoʻ ulkim Xudodan eshitursen” [Buxoriy-Kalobodiy 1993, 13]. Xullas, shu voqeotdan boshlab “yoqimli savtlar (kuylar) Haq Taoloning oʻz bandalariga boʻlgan xitobiturur” [Boboxonov 1993, 46].

Demak, ayon boʻladiki, hikmatli sheʼr misralariga payvasta yoqimli xush navolar ayni vaqtda qalblarga huzurli hayajon solib, jonga quvvat bagʻishlovchi xitob hamdir. Shu boisdan boʻlsa kerak, asrlar davomida isteʼdodli ulugʻ ajdodlarimiz ijodida kuy va sheʼriyat oʻzaro ajralmas bir butunlikda yaratilib kelindi. Misol tariqasida ogʻzaki ijod mahsuli boʻlgan sermazmun xalq qoʻshiqlari, yalla va ashulalari, Hazrat Ahmad Yassaviy hikmatlari, kitobxonlik anʼanalari va yana koʻplab namunalarni xotiraga olish mumkin.

Aruz va musiq

Oʻrta asrlarga kelib mumtoz (yozma) sheʼriyatning “mustaqil

yashash" (immanent) asoslari ilmiy-nazariy jihatdan ishlab chiqilgan va endilikda bu soha nafis san'atlar qatorida alohida o'rin va mavqe'ga erishgan davrlarda ham she'riyat musiqadan butkul uzilmadi, balki uning (musiqa) muhim asosiy harakat omili bo'lgan ritm ifodaviy vastasini aruz tizimiga singdirib oldi.

Filolog olim U.To'ychiyevning yozishicha, Xalil ibn Ahmad¹ aruz nazariyasini yaratish jarayonida musiqa ilmi va unda qo'llangan atamalardan unumli foydalangan: "Poeziya o'lchov, vaznni ham muzikadan oldi. Chunki ritm vaznsiz, o'lchovsiz yuzaga kelmaydi... Aruzning zihof nazariyasida mavjud bo'lgan vatad, sabab, fosila terminlari ham muzikadan olingan... Asllar muzikada ham, aruzda ham sakkizta" [Тўйчиев 1985, 47].

Darhaqiqat, musiqada mumtoz hisoblangan usullar turkumi 8ta bo'lib, ular quyidagicha nomlanadi: 1. Xafiful-hazaj (2/4); 2. Hazaj (6/8); 3. Xafifur-ramal (3/4); 4. Ramal (3/2); 5. Xafifu saqilus-soniy (5/4); 6. Saqilus-soniy (5/2); 7. Xafifu saqilul-avval (4/4); 8. Saqilul-avval (4/2) [Назаров 1995, 63].

Xullas, uzun, cho'ziq va qisqa bo'g'inlar nisbatiga tayangan aruz vazni ruknlari va bahrlarining zamirida o'ziga xos ritmik tuzilmalar anglashiladi. Musiqadagi usulni eslatuvchi bunday tuzilmalar (formulalar) she'rdagi so'zlar bilan o'zaro bog'lanishi o'laroq o'ziga xos ritmli ohanglar yuzaga kela boshlaydi. Shu asnoda she'riyatning "ichki" xususiyatlarida o'ziga xos ohanglar kashf etilgan edi. Biroq, shunday bo'lishiga qaramay, she'riyat va musiqada birbirini to'ldiruvchi sifatlar mavjudligi bois she'riyat mudom musiqaga, musiqa esa o'z navbatida she'riyatga ehtiyojlidir.

Bu holatni har bir davrda yashab ijod etgan bastakor va shoir chuqur his etgan bo'lsa ajab emas. Inchunin, musiqada hol tili ila ifodalangan nozik his-tuyg'u va ulug'vor g'oyalar go'zal she'riy misralar bois muayyanlik kasb etib, tinglovchi idrokiga maqsadli xizmat qilish imkonini bersa, mumtoz she'rga mutanosib bo'lgan kuy-ohanglari misoli uning qo'sh qanoti yanglig' yuksak parvozi bilan birga el orasida samarali targ'ibu tashviqini ham ta'minlaydi. Buni teran anglagan iste'dod sohiblari musiqa va she'riyatni, ta'bir joiz bo'lsa, o'zaro "hamnafas" bildilar, shuningdek har ikki sohada ham ijod qilishga intilib, she'riyat namunalarini "kuylash uchun yo musiqa jo'rligida aytish uchun" yaratib keldilar.

Bu borada, ayniqsa, Sohibqiron Amir Temur va Temuriylar davri benihoya e'tiborli bo'ldi. Zotan, nazmda qalam tebratgan

¹Xalil ibn Ahmad (718-792), taxallusi – Basriy, "Al Aruz", "An-Nag'am" ("Kuylar", "Ohanglar") va boshqa ilmiy asarlarning muallifi.

davrning aksariyat hukmdor-u shoirlari musiqadan, musiqa ahli esa she'riyatdan yaxshi xabardor edi. Abdulqodir Marog'iy, Mirzo Ulug'bek, Mavlono Sohib Balxiy, Xoja Yusuf Burhon, Hofiz Basir, Abdurahmon Jomiy, Alisher Navoiy, Husayn Boyqaro, Pahlavon Muhammad, Kamoliddin Binoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur va yana ko'plab buyuk siymolar faoliyati bunga yaqqol misol bo'lishi mumkin.

Shuni ham qayd etmoq kerakki, bu davrga kelib mumtoz musiqa va she'riyat namunalarining o'zaro "tortishish", ijodiy uyg'unlashish jarayonlari yangi darajaga yuksalgan va bu hol, ayniqsa, maqomlar tizimida yaqqol namoyon bo'lgan edi. Zotan, mumtoz maqom san'ati ilk shakllanish davridan to keyingi rivoj bosqichiga qadar Sharq mumtoz she'riyati bilan uzviy bog'liq bo'lgan. Albatta, buning bir qator sabablari bor.

Avvalo, bu har ikki nafis san'atni o'zaro mushtarak etgan g'oyaviy asos xususida gapirish joiz. Shundayki, maqomlarning ishq hikmati ila yo'g'rilgan sadolari mumtoz she'riyatda ustuvor yanglig' ma'nolar ummoniga hamohangdir. Har holda davrning mashhur O'n ikki maqom nomlari mumtoz adabiyotda va aksincha, mumtoz she'riyat namunalari maqom aytimlarida keng qo'llanib kelinganiga guvoh bo'lamiz. Masalan, Shams Tabriziy, Jaloliddin Rumiy, Hofiz Sheroziy, Abdurahmon Jomiy, Alisher Navoiy, Boborahim Mashrab va boshqa aziz donishmandlarning ishq tarannum etilgan g'azallari har bir maqom aytimiga nazmiy asos bo'lishi mumkin bo'lgan.

Mumtoz she'rlarni maqom kuylariga vobasta etish an'anasi

Mumtoz she'rlarni muayyan usullarga muvofiq tanlagan holda maqom kuylariga vobasta etish amaliyoti bastakorlik ijodiyotining bir ko'rinishini daraklaydi [Ражабов 2006, 32]. Voqean, bastakorlar asriy sinovlarda qadr topib kelayotgan kuylarga har zamon kesimida ijodiy ishlov-u, yangi jilolar bilan sayqal beruvchi, aytim janrlarida esa ularning xilqatiga mutanosib nazm bog'lovchi san'atkorlardir. Bu boradagi dastlabki kasbiy ko'nikmalar "ustoz-shogird" an'anaviy tahsilida hosil qilingan. Jumladan, maqom san'atini amaliy o'rganish istagida ustozga bog'langan har bir shogird muntazam ravishda forsiy va turkiyda bitilgan mumtoz she'rlarni aruz bahrlariga muvofiq o'qib yod olishi – talab darajasida bo'lgan.

Keyingi bosqichda esa kuy va g'azal mazmunida ifodalangan ma'naviy go'zalliklarni o'zaro uyg'unlashtirish vazifasi qo'yilarkan, shogird:

a) kuy tuzilmasida muhim o'rin tutgan har bir tovush-parda

qiymatini qalban his qilgan holda ovoz tarovatiga “ko‘chirishi”;

b) g‘azal mag‘zini avvalo teran anglab, so‘ngra undagi misralarni aruz bahri va unga monand usul kesimida alohida burro talaffuz etishi;

v) musiqadagi usul omili asosida kuy va so‘zni uzviy bog‘lashi, ya‘ni ijro jarayonida ohang va ibora birikmalarida kelgan ma‘no urg‘ularini o‘zaro to‘g‘ri payvandlab, pirovardida yaxlit uyg‘unlikka erishuvi ko‘zda tutilgan.

Kuy va so‘zni shu tariqa o‘zaro uyg‘un etish taomili ulug‘ ajdodlardan bizga ma‘naviy meros qolgan maqomlar (Buxoro Shashmaqomi, Xorazm maqomlari va b.)da ham namoyon bo‘ladiki, bunda maqom doyra usuliga she‘rning aruz vazni mutanosib kelishi muhimdir. Jumladan, zarbul qadim (“bum, bak” yoki “bak, bum”) usulida kelgan maqom aytim yo‘llariga asosan quyidagi aruz bahrlari uyg‘undir:

a) Muftasi musammani maxbuni maqtu‘i musabbag‘;

Mafoilun-foilotun-mafoilun-falon

*Ba noli bulbul agar bo manqati sirri yorist,
Ki mo du oshiqi zoremu, kori mo zorist...* (Hofiz).

b) Muzorei musammani axrabi makfufi maqsur;

Mafuvlu-foilotu-mafoyilu-foilon

*Bag‘rimni tig‘i hajr ila yuz pora qildilar,
To yor ko‘yidin meni ovora qildilar...* (Navoiy).

Talqin usuliga (“bum, bak, bum, ba-ka”) tayangan aytimlarga esa ko‘proq “Ramali musammani maxzuf” vazni muvofiq keladi:

Foilotun-foilotun-foilotun-foilun

*Ey mug‘anniy yor bazmida navo soz aylasang,
Jon fidong o‘lsun, g‘amim sharhidin og‘oz aylasang...* (Navoiy).

Ey soching zanjirining aqlu xirad devonasi,

Qissai “Layliyu Majnun” kamtarin afsonasi... (Atoyi).

6/4 o‘lchovli Nasr aytim yo‘llariga “Hazaji musammani solim” bahri uyg‘un:

Mafoiylun-mafoiylun-mafoiylun-mafoiylun

Meni men istagan o‘z suhbatiga arjumand etmas,

Meni istar kishining suhbatin ko‘nglum pisand etmas... (Navoiy).

Maqomlar uchun tanlab olingan she‘rlarning asosiy salmog‘ini g‘azallar tashkil etib keladi. Bu bejiz emas, chunki g‘azal debochasida ilgari surilgan muayyan g‘oyaning baytma-bayt rivoji

hamda aytim yo'lidagi kuy mavzuining avji tomon bosqichma-bosqich yuksalishi orasida monandlik bor. Bu holat g'azal tarkibida kelgan har bir bayt (ikki she'riy misra) va nisbiy tugal kuy-ohanglarining o'zaro bog'lanishidan hosil bo'lgan aytim "xat"larining mantiqiy asosini ta'minlaydi. Shu tarzda baytlar soniga muvofiq shakllantirilgan barcha "xat"lar (ko'pincha 7–8ta) esa maqom yo'lining "daromad", "miyonxat", "dunasr", "avj" va "tushirim" kabi shakliy bo'linmalariga mos holda taqsimlanadi.

Daromad, odatda, quyi registrda joylashgan bosh parda (I-tovush) bilan boshlanib, unda birinchi xat "o'qiladi". Shundan so'ng o'rta pardalarda (dastlabki tayanch pardaga nisbatan kvarta yoki kvinta yuqorida) kelgan miyonxat mazmunida ikkinchi xat, dunasr (bir oktava yuqori)da esa uchinchi xat "o'qilib", so'ngra yuqori pardalardagi avj bo'linmasiga ulanish sodir bo'ladi. Bu jarayonda bir yoki bir necha yangi kuy tuzilmalarining qo'llinishi (namud)¹ bilan bog'liq holda keyingi xatlar (4-6) ham "jonlanadi". So'nggi xat ifodalangan tushirimda esa aytim yo'li dastlabki tayanch (bosh) pardaga qaytib yakun topadi.

Qo'shimcha izoh sifatida aytish kerakki, goho aytimlarda qo'llangan g'azallarning ayrim baytlari qisqartirilsa, goho ayrim baytlarning "xat" sifatida takroran "o'qilishi" kuzatiladi. Shuningdek, aytimlarda she'riy misralardan tashqari yana unli harflar ("o", "a") va undovli-undalmalar ("yorey", "voyey", "jonimey" va h.k.)da kelgan hissiy ta'sirchan ohang zamzamalari ham keng qo'llaniladi.

Yana ta'kidlash kerakki, maqom aytim yo'llarida bir "qolipga tushgan" she'rlar bo'lmagan, balki she'riy matnlar vaziyat taqozosi bilan (kontaminatsiya tajribasi asosida) almashtirilib turilgan [Akbarov, Kon 1955, VIII]. Zero, saroy madaniy udumiga ko'ra, musiqachilar aruz vaznidagi ko'plab forsiy va turkiy g'azallarni yod bilishlari hamda o'rni kelganda u yoki bu g'azalni maqom yo'llariga bog'lagan holda o'z san'atlarini namoyish eta olishlari lozim edi.

O'ziga xos bu ijodiy an'ananing yuzaga kelishida maqom bosh g'oyasining "hissiy-emotsional ifodaviyligi jihatidan verbal (og'zaki) tildan bir pog'ona yuqori turuvchi" musiqa [Nazarov 1997] ohanglarida teran in'ikos etishi, demakki, ularga (kuy-ohanglariga) har gal turli she'r matnlari bog'lansa-da, asos-mohiyat tubdan o'zgarib qolmasligi ham muhim omil bo'lgan.

Mazkur an'ana bizning davrga qadar o'z kuchini saqlab kelmoqda. Bu haqda atoqli maqomshunos olim Is'hoq Rajabov shunday

---

¹**Namud** - tojikcha so'z bo'lib, muayyan kuy yoki ashulaning ma'lum parchasini boshqa ashula yo'llari tarkibidagi ko'rinishi demakdir [Rajabov 2008, 182].

ma'lumotni keltiradi: "Keksa xalq hofizi Shorahim Shoumarovning aytishicha, ba'zi hofizlar ma'lum bir ashula uchun bir nechadan she'r tanlab olar va o'rniga qarab: tinglovchilar saviyasi, ta'biga muvofiq aytar edilar. She'rning qaysi tilda bo'lishida ham auditoriya hisobga olingan: o'rniga qarab tojikcha va o'zbekcha g'azallar solib o'qila bergan" [Rajabov 1963, 183].

Tabiiyki, muayyan kuy-ohanglariga turli she'rlarni bog'lab kuylash jarayonida musiqachining ijodiy-ijrochilik salohiyati barobarida quvvayi hofizasi ham katta ahamiyat kasb etadi. Salobatli maqom aytim yo'llarining ham kuy, ham nazm matnlarini yod bilgan holda yana bu namunalarni mumtoz talablar darajasidagi uyg'un ijro ila tinglovchi qalbiga yetkazishni uddalay olgan san'atkor "hofiz" (maqom hofizi) yuksak unvoniga sazovor bo'lgan. Hofizlik fazilati bastakorlik iste'dodi bilan qo'shuvg'unlikda kelgan san'atkor esa azaldan el ardog'i va olqishidadir.

Bunga yaqin o'tmishda faoliyat ko'rsatgan hofiz-bastakorlardan samarqandlik Hoji Abdulaziz Rasulov, xo'jandlik Sodirxon Bobosharifov, toshkentlik Mulla To'ychi Toshmuhammedov singari milliy musiqamiz darg'alarining ijodiy-ijrochilik salohiyati yorqin misol bo'la oladi. Alalxusus, zullisonayn hofiz Hoji Abdulaziz Rasulov yoshligida xotira xazinasiga naqshlagan Shashmaqom hamda fors-tojik va turkiy-o'zbek tillarida bitilgan otashin ishq mazmunli nazm boyliklarini bastakorlik ijodida o'rinli va unumli qo'llagan edi [Ibrohimov 2021, 208-213].

Shu jumladan, Masiho muxammasi ("Ba so'yi maykada rindona meguzashtam do'sh"), Ogahiyning Navoiy g'azaliga muxammasi ("Yana ne ko'z sitamidin hazinu giryonman") hamda Komiliy ("Yuzing firoqidin ey, rashki mehr raxshonim") va Zebunniso ("Biyoki zulfi kaju chashmi surmaso injost") g'azallarining botiniy ma'nolarini teran anglagan hofiz ularning har birini qadimiy "Ushshoq" maqom yo'liga bastakorlik nazirasi o'laroq vobasta etishga muvaffaq bo'lgan.

Musiqa asosi umumiy, lekin badiiy qiymati alohida yuksak bu namunalarning kuylari tarhida ham juz'iy farqlar bor. Jumladan, Masiho muxammasiga payvasta etilgan "Ushshoq"da kuy tarhi she'r (muxammas) shakliga monand holda kengroq ko'rinishda keladi. Bunda har gal beshinchi misraga muvofiq takrorlanuvchi ohanglar asosida aytim tuzilmalarining ham hajmi ortib, jami 9 xatni tashkil etgan [O'zbek xalq muzikasi 1957, 23-30]. Akademik Yunus Rajabiy tomonidan "Navoiy g'azaliga Ogahiy muxammasi" bilan notaga oliingan "Samarqand Ushshog'i"da ham shu kabi holat kuzatiladi [Шашмақом 1968, 153-162].

Zebunniso g'azali asosidagi "Samarqand Ushshog'i"ning

umumiy tarhi esa she'rdan kelgan yetti baytdan beshtasi qo'llanishi hamda birinchi baytning takroriy "o'qilishi" evaziga 6 xatdan iborat ixcham tus olgan [Rajabiy 1978, 38-41]. Ammo bunday qisqartmalar musiqa negizidagi yuksak maqsad sari muttasil intilgan g'oyaning zavqli avj holatlari yuzaga kelishiga mone'lik qilmaydi. Zotan, ruhiy yuksalish g'oyasi Zebunniso g'azalida ham mavjudki, bunda maftunkor bir nuqta (qaro ko'z nigohi)dan yuzaga kelgan oshiqning ruhiy qo'zg'alishi Mutloq Husn sohibining go'zal jilvalaridan butkul sarmast holga keladi.

Muxtasar aytganda, Hoji Abdulaziz Rasulovning ijodiy topqirligi bilan "Samarqand Ushshog'i"da qayta "jonlangan" qadimiy kuy Zebunniso Begimning qalb harorati bilan yo'g'rilgan "injust" ("bu yerdadir") radifli g'azaliga hamohang tarzda ajib go'zallikni kashf etgan. Bu go'zallikni tinglovchilar ommasiga yetkazish borasida Hoji buvaning benazir ijrosi barcha hofizlar uchun yuksak namunadir.

Xorazm va Farg'ona-Toshkent mumtoz aytimlari

Xorazm vohasida nazm va navo mushtarakligiga asoslangan suvora ijodkorlari va ijrochilarining didalishma (yoki diydalashma) deb yuritiladigan o'ziga xos ijodiy o'zishuvlarini o'tkazish an'ana tusini olgan [Yusupov 1960]. Bunda ishtirokchi hofizlardan Navoiy, Mashrab, Nodira, Ogahiy, Munis, Avaz O'tar, Bedil kabi mumtoz shoirlarning ko'plab she'rlarini yod bilish va, muhimi, ularni hozirjavoblik bilan kuyga bog'lay olish mahorati talab etiladi. Chunki bu ijodiy o'zishuv ishtirokchilari navbati bilan dastlab (birinchi ishtirokchi tomonidan) ijro etilgan suvora kuyiga mutloq yangi nazm bog'lab kuylashlari shartli tarzda belgilab qo'yilgan. Bu ijodiy vazifani yuqori mahorat bilan bajargan hofiz-san'atkor didalishma musobaqasida g'oliblikni qo'lga kiritadi.

Suvoralarning mukammal namunalari Xorazm maqomlari tarkibidan o'rin olgan. Shuningdek, Navo maqomi asosida yaratilgan Feruz I-II, Savti Feruz nomli mumtoz ashulalar ham hofizlik san'atida keng qo'llaniladi. Shulardan Feruz I Xiva xoni – iste'dodli hofiz-bastakor va shoir Muhammad Rahimxon Soniyning g'azali ("Bazmimga keldi ul pari...")ga bog'langan, keyinchalik esa xonning amri bilan Ogahiyning quyida birinchi bayti keltirilgan g'azali asosida "o'qila" boshlagan [O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 106]:

*Mushkin qoshingning hay'ati ul chashmi jallod ustina,
Qatlim uchun nas keltirur nun eltibon sod ustina.*

Hojixon Boltayev, Nurmuhammad Boltayev, Madrahim

Yoqubov (Sheroziy), Komiljon Otaniyozov, Otajon Xudoyszukurov, Ro'zmat Jumaniyozov – Xorazm mumtoz aytilmalarining el sevgan atoqli ijrochilaridir.

Lutfiy, Sakkokiy, Navoiy, Bobur, Zebunniso, Mashrab, Nodira, Uvaysiy, Huvaydo, Muqimiy, Furqat, Miskin, Haziniy, Habibiy kabi mumtoz shoirlarning aruz vaznida bitilgan diniy-falsafiy, ishqiy-muhabbat, pand-nasihath mavzularidagi g'azal namunalari Toshkent va Farg'ona vodiysida mashhur maqom yo'llari, shuningdek, ashula va katta ashula janrlarida keng qo'llanib kelinadi. Jumladan, hofizbastakor Mulla To'ychi Toshmuhammedov tomonidan Hazrat Navoiyning:

*Qaro ko'zum kelu mardumlig' emdi fan qilg'il,
Ko'zum qarosida mardum kibi vatan qilg'il...*

kabi ta'rifga so'z ojiz misralari bilan boshlanuvchi g'azaliga ijodiy bog'langan hamda yuksak mahorat ila ijro etilgan Ushshoq yo'li xalqimiz ma'naviy go'zalligining sadolardagi o'ziga xos timsoliga aylangan, desak mubolag'a bo'lmaydi.

Boltaboy hofiz, Hamroqulqori, Mamadbobo Sattorov, Akbarqori Haydarov, Erkaqori Karimov, Jo'raxon Sultonov, Ma'murjon Uzoqov kabi hofizlar katta ashula ijrochiligida ham mahorat qozongan edilar. Bu san'atkorlar ijrosidagi "Ko'p erdi", "Bir kelsun", "Ey dilbari jononim", "Adashganman", "Do'stlar", "Yovvoyi Chorgoh" singari katta ashulalar keng tinglovchilar ommasida bugungi kunga qadar ma'lum va mashhurdir.

Shuningdek, el sevgan san'atkorlar – Doni Zokirovning "Ey sabo" (Navoiy g'azali), Orifxon Hotamovning "Xoh inon, xoh inonma" (Lutfiy she'ri), "Qoshi yosinmu deyin" (Navoiy g'azali), Rasulqori Mamadaliev honish qilgan "Na qildim" (Huvaydo so'zi, M.Bahodirov kuyi), Murodjon Ahmedov talqinidagi "O'rtar" (Mashrab she'ri), Tavakkal Qodirov ijodi va ijrochiligida baralla yangragan "O'xshaydiku" (Nihoniy), "Fasli navbahor o'ldi" (Furqat), Fattohxon Mamadaliev hofiz-ijodkorligidagi "Fosh o'lsun" (Navoiy), "Dardi dilim" (Ogahiy), "Ol xabar" (Muqimiy) va shu sifat yana ko'plab ashulalar milliy musiqiy xazinamizdan munosib o'rin olgan.

Xulosa

Mumtoz she'riyatni ashula, katta ashula, suvora va maqom kuylariga bog'lab, xalqimiz orasida targ'ibu tashviq qilinishida bastakorlik ijodi hamda hofizlik san'atining alohida muhim va

mas'uliyatli o'rni bor. Bu borada yangi davr sozanda-bastakorlari – Abduhoshim Ismoilov, O'lmas Rasulov, Ahmadjon Dadayev, hofizlari – Hasan Rajabiy, Mahmudjon Tojiboyev, Mahmudjon Yo'ldoshev, Beknazar Do'stmurodov, Rahmatjon Qurbonov, Munojot Yo'lchiyeva, Maryam Sattorova, Nasiba Sattorova, Mashrab Ermatov, Erkin Ro'zimatov singari el ardog'idagi san'atkorlar – ustozlar yo'lining davomchilaridir.

Shu bilan birga zamondosh shoirlarning ayrim ijod namunalari muvofiq navolar uyg'unligida xalqimizga ma'lum bo'layotgani ayon. To'g'ri, bu jarayon avvalgi davrlarga nisbatan anchayin sust kechmoqda. Holbuki, bugungi kunda Xurshid Davron, Usmon Azim, Mahmud Toir, Ikrom Otamurodov, Eshqobil Shukur, Minhojiddin Hojimatov, Sirojiddin Sayid, Iqbol Mirzo kabi ko'plab iste'dodli shoirlarimizning qalb qo'ri-yu, zamona nafasi bilan yo'g'rilgan serma'no she'rlari (garchand ayrim namunalariga qo'shiqlar bastalangan bo'lsa-da) hanuz o'zining bastakori, kompozitori va ijrochilarini kutmoqda.

Zotan, har bir davrning ilg'or she'riyati unga munosib bastalangan diltortar ohanglari va go'zal ijrosi bilan xo'b ta'sirli va samaralidir. Bunga yana bir bor iqrar bo'lish uchun esa quyidagilarni eslab o'tish kifoya. Yaqin o'tmishimiz bo'lgan mustabid tuzum davrida ardoqli xalq shoiri Abdulla Oripovning o'zbekona ifor bilan yo'g'rilgan "Birinchi muhabbatim" dil izhori Sherhali Jo'rayevning o'zgacha ovoz tarovati ila qalbimizga bir umr muhrlanib qoldi, yoki, aytaylik, yana bir sevimli shoirimiz Erkin Vohidovning otashin "O'zbekim" qasidasi Sherhali Jo'raevning jur'atli ijrosida yuragimizga g'ulg'ula solib, mudroq bosgan milliy g'ururimizni uyg'otish va o'zligimizni anglash yo'lida bir "turtki" bo'lgan edi, desak mubolag'a bo'lmasa kerak.

Yana shunisi ham rostki, shoira Saida Zunnunovanning dil samimiyligi bilan yo'g'rilgan she'riga bastakor Faxriddin Sodiqov musiqasi uyg'un kelgan "Barno yigit" qo'shig'ida iffatli o'zbek qizining go'zal ma'naviy olami Habiba Oxunovanning maftunkor ovoz latofati ila o'zining badiiy in'ikosini topgan bo'lsa, Salohiyning "Ey o'g'il" nazmiy nasihati Orifxon Hotamovning bastakorlik va hofizlik iste'dodi yog'dusida o'g'lonlar qalbiga malhamli o'git bo'lgan edi. Bunday misollarni yana ko'plab keltirish mumkin.

Saodatli Mustaqillik davriga kelib milliy tuyg'ulariimizning ifodasi o'laroq Erkin Vohidov, Abdulla Oripov, Muhammad Yusuf, Xurshid Davron, Usmon Azim, Iqbol Mirzo va boshqa iste'dodli shoirlarimizning Vatan, el-yurt, ona tabiat, muhabbat, do'stlik,

insonparvarlik mavzularidagi qator she'rlarining xilma-xil tarannumiga guvoh bo'ldik. Bu borada erishilgan e'tiborli ijobiy natijalar va istiqbolli ijodiy izlanishlar bilan bir qatorda turli bahslarga sabab bo'layotgan yengil-yelpi talqinlar ham yuzaga kelayotgani sir emas.

Asriy milliy qadriyatlarni e'zozlash, ona yurtga sadoqat, xalqimizga azaldan xos bag'rikenglik, samimiylik, insonparvarlik kabi olijanob fazilatlarni ulug'lash va ularni yosh avlod qalbiga singdirish hamon ustuvor ekan, demak, qo'shiqchilik maydoniga "qadam" qo'yayotgan har bir ijodkor (u xoh shoir, xoh bastakor, xoh ijrochi bo'lsin) buni chuqur his qilishi va jamiyat oldidagi mas'uliyatini teran anglashi – davr talabidir. Biz bu borada shoir, musiqa ijodkori va ijrochilarini yanada samarali hamkorlik qilishga da'vat qilib qolamiz.

Adabiyotlar

- Акбаров, И., Кон, Ю. 1955. *Кириш мақоласи. Ўзбек халқ музыкаси*. I жилд. Юнус Ражабий нотага олган. И.Акбаров таҳрири остида. Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги Бадиий адабиёт нашриёти.
- Бобохонов, Ш. З., Мансур, А. 1993. *Нақшбандийя тариқатига оид қўлғамалар фихристи*. Тошкент: Мовароуннаҳр.
- Бухорий-Калободий, Абу Бакр. 1993. *Китобут-таъарруф ли-мазҳабит- тасаввуф. Қавлиҳум фис-самаъ ва одобиҳи*. IV жилд. Форсчадан А. Ф. Назаров таржимаси (қўлғам). Тошкент: ЎзР ФА Санъатшунослик институти кутубхонаси, инв. № 922.
- Иброҳимов, О.А. 2021. Устод санъаткор Ҳожи Абдулазиз Расулов ижодига доир. Илмий мақолалар тўплами: *Ҳожи Абдулазиз ва анъанаҳои бадеи шеърӣю муסיқӣю мардумони Осиёи Маркази (Ҳожи Абдулазиз ва Марказий Осиё халқларининг шеърӣю, мусиқӣю бадиий анъаналари)*. Тузувчи ва масъул муҳаррир профессор Асқарали Ражабов. Душанбе: Дониш.
- Назаров, А. 1997. Сохта муаммо кимга зарур ёки илмийликдан йироқ баъзи "илмий" кашфиётлар хусусида. *Ўзбекистон адабиёти ва санъати*, 13 июнь.
- Назаров, Абдуманнон. 1995. *Форобий ва Ибн Сино мусиқӣю ритмика хусусида (Мумтоз ийқоъ назарияси)*. Тошкент.
- Ражабий, Ю. 1978. *Музыка меросимизга бир назар*. Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти.
- Ражабов, И. 1963. *Мақомлар масаласига доир*. Тошкент: Ўзадабий-нашр.
- Ражабов, И. 2006. *Мақомлар*. Нашрга тайёрловчи ва махсус муҳаррир О. Иброҳимов. Тошкент: San'at.
- Тўйчиев, У. 1985. *Ўзбек поэзиясида аруз системаси*. Тошкент: Фан.
- Шашмақом*. 1968. II жилд. Рост. Тўпловчи ва нотага олувчи Юнус

- Ражабий. Ф.М.Кароматов таҳрири остида. Тошкент: Ғафур
Ғулом номидаги Бадиий адабиёт нашриёти.
- Ўзбек халқ музыкаси. 1957. II жилд. Тўпловчи ва нотага олувчи Юнус
Ражабий. И.Ақбаров таҳрири остида. Тошкент: Ғафур
Ғулом номидаги Бадиий адабиёт нашриёти.
- Ўзбек халқ музыкаси. 1960. VII том. Тўпловчи ва нотага олувчи Мат-
нийёз Юсупов. И.Ақбаров таҳрири остида. Тошкент: Ғафур
Ғулом номидаги Бадиий адабиёт нашриёти.
- Ўзбекистон миллий энциклопедияси. [https://n.ziyouz.com/kutubxona /
category/11-o-zbekiston-milliy-ensiklopediyasi -f-harfi](https://n.ziyouz.com/kutubxona/category/11-o-zbekiston-milliy-ensiklopediyasi-f-harfi).

About poetry and melody

Oqilkhon Ibrohimov¹

Abstract

From time immemorial, melody and poetry have always been inter-connected, complementing and decorating each other. Folk songs, dastans, ancient hymns, reading traditions, dhikrs of dervishes are vivid examples of this. Although by the Middle Ages, music and poetry separately rose to the level of the classics and began to possess the properties of immanent expression, the mutual "need" of these two types of art has survived to this day. Deeply aware of this, musicians of different eras have always aspired to poetry, and poets have always been interested in music.

In this respect, especially during the reign of Amir Temur and the Temurids, the activities of many poets and musicians were very effective. Indeed, thanks to the talent of the creators, as well as the commonality of priority ideas and in many respects the similarity of the classical metric of poetry with musical art, highly artistic samples of vocal music were created, reflecting the amazing harmony of word and melody.

These creative traditions, clearly expressed in the system of Twelve Maqoms, continue to this day in the Bukhara Shashmakom, Khorezm maqoms, Fergana-Tashkent maqoms and classical vocal genres such as suvara, ashula, katta ashula. Currently, song genres are of particular importance in the formation of the spiritual world of generations, singing in a harmonious combination of melodies and words such noble qualities as loyalty

---

¹Oqilkhon A. Ibrohimov – Doctor of Sciences in Art Criticism, Head of Music Art Department, Professor, the Fine Arts Institute of Academy of Science of Republic of Uzbekistan.

E-mail: okilxoni@bk.ru

ORCID ID: 0000-0002-3118-2041

For citation: Ibrohimov, O. A. 2022. "About poetry and melody". *Uzbekistan: Language and Culture* 1: 104–116.

to the Motherland and the people, tolerance, sincerity, humanism. In this regard, modern poets, composers and performers have achieved certain results. In the long term, a responsible but noble creative task is to bring the achieved results to a new level, which is a requirement of the time.

Key words: *melody, word, intonation, poem, music, suvora, ashula, maqom, aruz, composer, poet, philosophy.*

References

- Akbarov, I., Kon, Yu. 1955. *Kirish maqolasi. O'zbek xalq muzikasi*. I jild. Yunus Rajabiy notaga olgan. I. Akbarov tahriri ostida. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Badiiy adabiyot nashriyoti.
- Boboxonov, Sh. Z., Mansur, A. 1993. *Naqshbandiyya tariqatiga oid qo'lyozmalar fihristi*. Toshkent: Movarounnahr.
- Buxoriy-Kalobodiy, Abu Bakr. 1993. *Kitobut-ta'arruf li-mazhabit-tasavvuf. Qavlihum fis-sama' va odobihi*. IV jild. Forschadan A.F. Nazarov tarjimasi (qo'lyozma). Toshkent: O'zR FA San'atshunoslik instituti kutubxonasi, inv. № 922.
- Ibrohimov, O.A. 2021. Ustod san'atkor Hoji Abdulaziz Rasulov ijodiga doir. Ilmiy maqolalar to'plami: *Hoji Abdulaziz va an'ana badeii she'riyu musiqii mardumoni Osiyoi Markazi (Hoji Abdulaziz va Markaziy Osiyo xalqlarining she'riy, musiqiy badiiy an'analari)*. Tuzuvchi va mas'ul muharrir professor Asqarali Rajabov. Dushanbe: Donish.
- Nazarov, A. 1997. Soxta muammo kimga zarur yoki ilmiylikdan yiroq ba'zi "ilmiy" kashfiyotlar xususida. *O'zbekiston adabiyoti va san'ati* 13 iyun.
- Nazarov, Abdumannon. 1995. *Forobiy va Ibn Sino musiqiy ritmika xususida (Mumtoz iqo' nazariyasi)*. Toshkent.
- Rajabiy, Yu. 1978. *Muzika merosimizga bir nazar*. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti.
- Rajabov, I. 1963. *Maqomlar masalasiga doir*. Toshkent: O'zadabiynashr.
- Rajabov, I. 2006. *Maqomlar*. Nashrga tayyorlovchi va maxsus muharrir O. Ibrohimov. Toshkent: San'at.
- To'ychiev, U. 1985. *O'zbek poeziyasida aruz sistemasi*. Toshkent: Fan.
- Shashmaqom*. 1968. II jild. Rost. To'plovchi va notaga oluvchi Yunus Rajabiy. F.M. Karomatov tahriri ostida. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Badiiy adabiyot nashriyoti.
- O'zbek xalq muzikasi*. 1957. II jild. To'plovchi va notaga oluvchi Yunus Rajabiy. I. Akbarov tahriri ostida. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Badiiy adabiyot nashriyoti.
- O'zbek xalq muzikasi*. 1960. VII tom. To'plovchi va notaga oluvchi Matniyoz Yusupov. I. Akbarov tahriri ostida. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Badiiy adabiyot nashriyoti.
- O'zbekiston milliy ensiklopediyasi*. [https://n.ziyouz.com/kutubxona / category/11-o-zbekiston-milliy-ensiklopediyasi -f-harfi](https://n.ziyouz.com/kutubxona/category/11-o-zbekiston-milliy-ensiklopediyasi-f-harfi).

MAQOLA TAQDIM QILISH TALABLARI

O'zbekiston: til va madaniyat (O'zTM) – zamonaviy O'zbekiston (sobiq Turkiston) bilan bog'liq bevosita Markaziy Osiyo mintaqasini birlashtiradigan til, tarix, san'at, etnografiya, madaniyat va ijtimoiy fanlar sohalarini qamrab olgan ilmiy jurnaldir. O'zTM munozarali, zamonaviy, innovatsion, konseptual jihatdan qiziqarli, original mavzudagi ilmiy tadqiqotlarni nashr qiladi. Jurnal lingvistika, adabiyotshunoslik, tarjimashunoslik, din, falsafa, ilohiyot, fan, ta'lim, metodika, sotsiologiya, psixologiya, tarix, madaniyat, san'at, etnologiya, etnografiya, antropologiyaga oid ilmiy yo'nalishdagi maqolalar va taqrizlar hamda konferensiya hisobotlarini qabul qiladi.

I. Maqola taqdim etish uchun umumiy talablar

Qo'lyozmalar o'zbek, ingliz, rus, fors, shuningdek, boshqa turkiy tillarda ham qabul qilinadi. Agar muallif o'z maqolasini jurnalning muayyan sonida nashr ettirmoqchi bo'lsa, unda qo'lyozma jurnal nashridan kamida besh oy oldin taqdim etilishi lozim.

Qo'lyozmalar MS Word (.doc) formatida (uzlangcult@gmail.com) elektron pochta-siga yuboriladi. Iqtiboslar va izohlar uchun MS Word menejerini qo'llash mumkin.

Barcha qo'lyozmalar tahririyatga muallif (mualliflar) haqidagi qisqacha ma'lumot bilan taqdim etiladi.

Asosiy matn *Times New Roman* shrifti, 14 hajm, satr oralig'i 1 interval, hoshiyalar chapdan 3 sm, o'ngdan 1,5 sm, yuqori va pastdan 2 sm bo'lishi kerak.

Maqolalar *The Chicago Manual of Style, 16th Edition* formatida shakllantiriladi. Maqola matni 3 000–5 000 so'zdan iborat bo'lishi kerak.

O'zbek va ingliz tillarida 100–150 so'zdan iborat abstrakt (annotatsiya) va 5–10 so'zdan kam bo'lmagan kalit so'zlar (o'zbek va ingliz tillarida). Abstraktda maqolaning qisqacha mazmuni va dolzarbligi, tadqiqot natijalari aks etishi lozim.

Adabiyotlar ro'yxati 5 sahifadan oshmasligi kerak.

Kitobga taqriz (ingliz yoki boshqa tillarda bo'lishi mumkin) 1500 so'zdan oshmasligi talab etiladi.

Taqriz formati: 1) sarlavha: kitob nomi, muallif (mualliflar), nashr qilingan shahar: nashriyot nomi, nashr yili, sahifasi soni. Narxi, ISBN raqami, (qattiq/yumshoq muqova); 2) taqriz so'ngida: taqrizchining F.I.O., ish joyi, pochta manzili.

II. Maqola bo'limlarini rasmiylashtirish

Maqola nomi – normal harflarda, to'q bo'yoqda, 16 hajm.

Maqola nomi o'zbek va ingliz tillarida (agar maqola boshqa tilda yozilgan bo'lsa, maqola yozilgan til va ingliz tilida) beriladi.

Maqola kirish, asosiy qism bo'limlari va xulosadan tashkil topadi.

Maqola bo'limlari sarlavhasi – to'q bo'yoqda, 14 hajm.

III. Maqolada tarjimalardan foydalanish

Boshqa tillardagi matn yoki boshqa manbalar tarjimoni aniq ko'rsatilishi kerak. Agar matn maqola muallifi tomonidan tarjima qilingan bo'lsa, u holda "tarjima muallifniki"

shaklida beriladi.

Rasmiy nashrdan olingan tarjima-matn tahrir qilinmaydi.

Zarur holatda tarjima matnga sana, turli diakritik belgilar va boshqa elementlar kiritilishi mumkin.

Tarjima qilingan matn olingan manba nomi asl holicha beriladi. Zarur deb topilsa, uning nomi qavs ichida berilishi mumkin.

Geografik nomlar tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Tashkilotlar nomi tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Davr nomi rasmiy qabul qilingan shaklda beriladi.

IV. Ko'chirma va tarjima parchaning berilishi

Manbadan olingan ko'chirma parcha asosiy matndan 1 qator tashlab ajratiladi, satr oralig'i 1 interval, markazda, 12 hajmda yoziladi.

Ko'chirmaning tarjimasida qavs ichida ( ) satr boshidan yozilishi kerak. Bunday ko'chirma *Times New Roman* shrift, 12 hajm, normal yozuvda beriladi.

V. Havola va izohlar berish

Manbaga havola matn ichida to'rtburchak qavsda [ ] beriladi. Havola qilingan manbalar bir nechta bo'lsa, ular nuqtali vergul (;) bilan ajratiladi.

Izohlar tegishli sahifa pastida, tartib raqami bilan joylashtiriladi.

VI. Qo'lyozma (toshbosma) manbalar va nashr etilgan asarlar bibliografiyasi

Bibliografiyada muallif yoki asar nomi satr boshidan, boshqa barcha qatorlari xatboshidan yoziladi. Adabiyotlar *bibliografiyada* o'zbek lotin alifbosi tartibida ko'rsatiladi.

VII. Qo'lyozma va toshbosma manbalar bibliografiyasi

Qo'lyozma yoki toshbosma manbalarni bibliografiyada o'zi yozilgan grafikada berish maqsadga muvofiq. Lotin alifbosidagi transliteratsiyasini berish ham mumkin. Ba'zan qo'lyozma asarning nomi muallif ismidan oldin yozilishi ham mumkin.

Muallif nomi. Ko'chirilgan asr (agar mavjud bo'lsa). Asar nomi. Qo'lyozma (toshbosma): saqlanayotgan joy, inventar raqam.

Xondamir. XV asr. Makorim ul-axloq. Qo'lyozma: O'zFASHI, № 742.

VIII.1. Kitoblar uchun

Bibliografiyada:

Familiya, ism. Nashr yili. *Kitob nomi*, Shahar: Nashriyot nomi.

Qudratullayev, Hasan. 2018. *Boburning adabiy-estetik olami*. Toshkent: Ma'naviyat.

Matnda kitobga havola:

[Familiya kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Qudratullayev 2018, 99]

Agar bir muallifning bir yilda nashr qilingan kitoblaridan foydalanilgan bo'lsa, bibliografiyada kitobning nashr yili o'zbek lotin alifbosi harflari bilan ajratilib ko'rsatiladi.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (a). *Alisher Navoiy: manbalarning qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili*. Toshkent: Akademnashr.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (b). *O'zbek adabiyotining falsafiy sarchashmalari*. Toshkent: Akademnashr.

Matnda kitobga havola:

[Familiya, kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 2011 (a), 99]

[Sirojiddinov 2011 (b), 67]

Ikki muallif tomonidan yozilgan kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Abdurahmonov, G'anijon, Alibek Rustamov. 1984. *Navoiy tilining grammatik xususiyatlari*. Toshkent: Fan.

Matnda kitobga havola:

[Familiya va Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdurahmonov, Rustamov 1984, 52]

Agar kitobning uch va undan ortiq mualliflari bo'lsa, bibliografiyada barcha mualliflarning ismlari to'liq yoziladi. Bunday kitobga havola qilinganda birinchi muallif ismi yoziladi va "boshqalar" deb ko'rsatiladi.

[Familiya va boshqalar kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Vohidov va boshqalar 2010, 847]

Kitob yoki to'plam maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Kitob yoki to'plam nomi*, Ism Familiya, Ism Familiya muharrirligida, maqola sahifasi raqamlari. Shahar: Nashriyot.

Abdug'afurov, Abdurashid. 2016. "Badoye' ul-bidoya"ning tuzilish sanasi". *XX asr o'zbek mumtoz adabiyotshunosligi*, Olim To'laboyev muharrirligida, 174–184. Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi.

Matnda kitob yoki to'plam maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdug'afurov 2016, 176]

Elektron shaklda nashr qilingan kitoblar uchun:

Elektron kitobning bir nechta formati bo'lsa, bibliografiyada foydalanilgan format ko'rsatiladi. Elektron kitobning internet manzili (URL) hamda shu manba olingan sana ko'rsatilishi lozim.

Elektron kitobni bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. URL. Foydalanilgan sana.

Mamatov, Ulug'bek. 2018. *O'zbekiston madaniyatida tarixiy janrdagi tasviriy san'at asarlari*.

Toshkent: Mumtoz so'z. <https://kitobxon.com/uz/catalog/sanat/>. 12.03.2019.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Маматов 2018, 11]

Ikki muallif tomonidan yozilgan elektron kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. Internet adres (URL).

Sirojiddinov, Shuhrat va Sohiba Umarova. 2017. *O'zbek matnshunosligi qirralari*. Chikago: Chikago universiteti nashriyoti. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/>.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 2017, 19-hujjat]

VIII.2. Jurnal maqolasi uchun

Chop etilgan jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi". *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari.

Mahmudov, Nizomiddin. 2013. "Termin, badiiy so'z va metafora". *O'zbek tili va adabiyoti* 4: 3 – 8. Toshkent.

Matnda jurnal maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mahmudov, 2013, 5]

Elektron jurnal uchun:

Elektron jurnal uchun jurnalning DOI manzili ko'rsatiladi. Agar DOI manzili mavjud bo'lmasa, internet adresi ko'rsatilishi kerak (URL). DOI – bu o'zgarmas ID bo'lib, internet tarmoqlarining elektron adreslari tizimiga ulangan, ya'ni manbani boshqaruvchi <http://dx.doi.org/> manzildir.

Elektron jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari. DOI adres (yoki URL).

Aminov, Hasan. 2018. "O'zbekiston san'atida temuriylar siymosi". *O'zbekistonda xorijiy tillar* 2: 246 – 253. doi: 10.36078/1596780051.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

VIII.3. Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal uchun

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasiga havola matn shaklida beriladi (masalan, Muhammadjon Imomnazarovning 27.02.2005dagi “O‘zbekiston adabiyoti va san’ati” gazetasida chop etilgan maqolasida aytilganidek...); odatda, bunday manbalar umumiy adabiyotlar ro‘yxatida keltirilmaydi. Agar keltirilsa, kitoblarga qo‘yiladigan talablarga asosan beriladi.

Agar onlayn maqolaga havola berilayotgan bo‘lsa, uning internet manzili (URL), maqola olingan sana ko‘rsatilishi kerak.

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. “Maqola nomi.” *Gazeta-Jurnal nomi*, nashr sanasi.

Imomnazarov, Muhammadjon. 2005. “Jomiy “Xamsa” yozganmi?.” *O‘zbekiston adabiyoti va san’ati*, January 25.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Imomnazarov 2005, 4]

Elektron gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. “Maqola nomi.” *Jurnal nomi*, nashr sanasi. Internet adres.

Jabborov, Rustam. 2019. “Navoiyning Tabrizda yashagan xorazmlik kotibi”. *UZA: O‘zbekiston Milliy axborot agentligi*, 08.12. <https://uza.uz/uz>.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Jabborov 2010, 17]

Maqola so‘ngida foydalanilgan adabiyotlar o‘zbek lotin alifbosi tartibida beriladi. Adabiyotlar ro‘yxati ikki qismdan iborat bo‘lishi, birinchi qismda foydalanilgan adabiyot chop etilgan grafikada yuqorida ko‘rsatilgan shaklda rasmiylashtirilishi, ikkinchi qismda esa barcha foydalanilgan adabiyotlar o‘zbek lotin alifbosida berilishi talab qilinadi. Misol uchun:

Adabiyotlar

Баранов, Х.К. 1958. Арабско – русский словарь. Москва: Наука.

Adabiyotlar

Baranov, X.K. 1958. Arabsko – russkiy slovar. Moskva: Nauka.

Maqolani rasmiylashtirish talablarining ingliz tilidagi variantini “The Chicago Manual of Style, 16th Edition” qo‘llanmasi yoki <https://www.chicagomanualofstyle> havolasidan ko‘rib olishingiz mumkin.

GUIDELINES FOR CONTRIBUTORS

Uzbekistan: language and culture is an academic journal, publishing research in linguistics, history, literature, translation studies, arts, ethnography, philosophy, anthropology and social studies. We aim to publish cutting edge, innovative, conceptually interesting, original case studies and new research, which shape and lead debates in multifaceted studies. We do not publish economic analyses or policy papers. Any opinions and views expressed in publications are the opinions and views of the authors, and the publishers are not responsible for the views/ reviews of the contributors.

The journal is published four times a year. The language of articles can be English, Russian and Uzbek. Other Turkic languages are also welcomed. In addition to research articles, the journal welcomes book reviews, literature overviews, conference reports and research project announcements.

1. General

- Submission Guideline

1. Manuscripts may be submitted at any time during the year. However, if the author wishes to have his/her manuscript published in a certain issue of the journal, the submission should be made at least five months in advance of the proposed publication date.

2) Manuscripts should be submitted by email (uzlangcult@gmail.com) as an attachment in MS Word document (.doc) format and use MS Word Source.

3) All manuscripts should be submitted with a cover page including an email address, a mailing address and a short introduction about the author(s) /contributor(s)'.

2. Manuscript format

1) The main texts should be written in Times New Roman font, 12 point, and single-spaced in 44 pagination with 1-inch margins.

2) Submissions must follow the author-date system of *The Chicago Manual of Style*, 16th Edition.

3) Quotations are given in brackets in the text.

4) A research article should normally be no more than 9,000 words in length, including the following contents:

- an abstract of 150-200 words (in English, Russian, and Uzbek) and seven to ten keywords;

- a list of references of no more than five (5) pages;

- tables and figures, if any.

5) A book review should generally be about 1,500 English words (or other languages) in length, and must include the heading and closing in the following format:

- Heading: *Title of the Book*. By Author's Name(s). City of Publication: Publisher Name, Year. pp. Price, ISBN:, (hardcover/paperback).

- Closing: Book reviewer's name, affiliation and postal address at the end.

6) Style Points Headings. Limit: Four levels.

Level 1. Title Style (e.g. the first letter of each word upper case, except prepositions), Bold, and 14 point.

Level 2. Title Style, Italics, 14 Point.

Level 3. Modified “down” style (first letter upper case, or first letter of first two words if the first word is an article), Bold, and 12 point.

Level 4. Modified down style, Bold, 11 point.

3. Style and Usage

1) Translation

- Translated excerpts from classical texts or non-English sources should be annotated with clarification of its original/published language and translator. Likewise, “Author’s own” translations of quoted texts should be noted as such.

- The author is expected to provide an English translation of key terms in the work, rather than a translator without expertise in the subject.

- Excerpts or quoted texts from published translation will not be edited. However, UzLC editors may query or modify translations of key terms or texts provided by the author.

- Where necessary, short supplementary information such as dates, an item in its original characters, or the Romanized form of a non-English item, may be included.

- Names of foreign publishers, and titles of sources published in a foreign language should primarily appear in Romanized form without translation. However, if necessary, a translation may be added in brackets ([ ]).

2) Names and Terms

- Place Names (foreign):

Designation for division of areas should be either translated or hyphenated after the given area name.

Designation for geographical/structure names are not hyphenated, and appear without the equivalent English term.

Institutional names are considered proper nouns. Their names should appear following the preference of the individual institutions.

3) The descriptive designation of a period is usually lowercase, except for proper names or traditionally capitalized terms.

4. Quotation

1) Block Quotations:

- A block quotation should start with double line spacing and an indentation from the left margin. From the second paragraph of the block quotation, additional paragraph indentation is needed.

Texts in block quotation should be written in Times New Roman 10 pts., and not be entirely italicized.

5. Others

1) There is one space after sentence punctuation and not two.

2) The end parenthesis, closing quotation mark, and footnote numbers come after the sentence punctuation.

3) For parentheses within parentheses, use brackets ([ ]).

6. Basic Citation Format

The following examples illustrate citations using the **author-date** system. Each example of a reference list entry is accompanied by an example of a corresponding parenthetical citation in the text. For more details and many more examples, see chapter 15 of *The Chicago Manual of Style*.

BOOK

Reference List (hanging indent):

Pollan, Michael. 2006. *The Omnivore's Dilemma: A Natural History of How Eating Has Evolved*. New York: Penguin.

In Text Cite:

[Pollan 2006, 99–100]

Reference List (hanging indent):

Ward, Geoffrey C., and Ken Burns. 2007. *The War: An Intimate History, 1941–1945*. New York: Knopf.

In Text Cite:

[Ward and Burns 2007, 52]

For four or more authors, list all of the authors in the reference list; in the text, list only the first author, followed by et al. (“and others”):

[Barnes et al. 2010, 847]

Reference List (hanging indent) book chapter:

Kelly, John D. 2010. “Seeing Red: Mao Fetishism, Pax Americana, and the Moral Economy of War.” In *Anthropology and Global Counterinsurgency*, edited by John D. Kelly, Beatrice Jauregui, Sean T. Mitchell, and Jeremy Walton, 67–83. Chicago: University of Chicago Press.

In Text Cite:

[Kelly 2010, 77]

Chapter of an edited volume originally published elsewhere (as in primary sources):

Reference List (hanging indent) book originally published elsewhere:

Cicero, Quintus Tullius. 1986. “Handbook on Canvassing for the Consulship.” In *Rome: Late Republic and Principate*, edited by Walter Emil Kaegi Jr. and Peter White. Vol. 2 of *University of Chicago Readings in Western Civilization*, edited by John Boyer and Julius Kirshner, 33–46. Chicago: University of Chicago Press. Originally published in Evelyn S. Shuckburgh, trans., *The Letters of Cicero*, vol. 1 (London: George Bell & Sons, 1908).

In Text Cite:

[Cicero 1986, 35]

BOOK PUBLISHED ELECTRONICALLY

If a book is available in more than one format, cite the version you consulted. For books consulted online, list a URL; include an access date only if one is required by your discipline. If no fixed page numbers are available, you can include a section title or a

chapter or other number.

Reference List (hanging indent):

Austen, Jane. 2007. *Pride and Prejudice: A Novel in Five Books*. New York: Penguin Classics. Kindle edition.

In Text Cite:

[Austen 2007, 101]

Reference List (hanging indent):

Kurland, Philip B., and Ralph Lerner, eds. 1987. *The Founders' Constitution*. Chicago: University of Chicago Press. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders>

In Text Cite:

[Kurland and Lerner, chap. 10, doc. 19]

JOURNAL ARTICLE

Article in a print journal

In the text, list the specific page numbers consulted, if any. In the reference list entry, list the page range for the whole article.

Reference List (hanging indent):

Weinstein, Joshua I. 2009. "The Market in Plato's Republic." *Classical Philology* 104:439–58.

In text cite:

[Weinstein 2009, 440]

Article in an online journal

Include a DOI if the journal lists one. A DOI is a permanent ID that, when appended to <http://dx.doi.org/> in the address bar of an Internet browser, will lead to the source. If no DOI is available, list a URL. Include an access date only if one is required by your discipline.

Reference List (hanging indent):

Kossinets, Gueorgi, and Duncan J. Watts. 2009. "Origins of Homophily in an Evolving Social Network." *American Journal of Sociology* 115:405–50. doi:10.1086/599247.

In text cite:

[Kossinets and Watts 2009, 411]

Article in a newspaper or popular magazine

Newspaper and magazine articles may be cited in running text ("As Sheryl Stolberg and Robert Pear noted in a New York Times article on February 27, 2010..."); they are commonly omitted from a reference list. The following examples show more formal versions of the citations. If you consulted the article online, include a URL; include an access date only if your discipline requires one. If no author is identified, begin the citation with the article title.

Reference List (hanging indent):

Mendelsohn, Daniel. 2010. "But Enough about Me." *New Yorker*, January 25.

In text cite:

[Mendelsohn 2010, 68]

Reference List (hanging indent):

Stolberg, Sheryl Gay, and Robert Pear. 2010. "Wary Centrists Posing Challenge in Health Care Vote." *New York Times*, February 27. <http://www.nytimes.com/2010/02/28/us/politics/28health.html>.

In text cite:

[Stolberg and Pear 2010, 12]

WEBSITE

A citation to website content can often be limited to a mention in the text ("As of July 19, 2008, the McDonald's Corporation listed on its website . . ."). If a more formal citation is desired, it may be cited as in the examples below. Because such content is subject to change, include an access date or, if available, a date that the site was last modified. In the absence of a date of publication, use the access date or last-modified date as the basis of the citation.

Bibliography (hanging indent):

Google. 2009. "Google Privacy Policy." Last modified March 11. <http://www.google.com/intl/en/privacypolicy.html>.

In text cite:

[Google 2009]

Reference List (hanging indent):

McDonald's Corporation. 2008. "McDonald's Happy Meal Toy Safety Facts." <http://www.mcdonalds.com/corp/about/factsheets.html>.

In text cite:

[McDonald's 2008]

Jurnal 2017-yil 26-oktyabrda O'zbekiston Respublikasi Matbuot
va axborot agentligi tomonidan 0936-raqam bilan ro'yxatdan o'tgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy Attestatsiya Komissiyasi tomonidan
filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc)
dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalari chop etilishi lozim bo'lgan ro'yxatga
kiritilgan (30.10.2021. № 308/6).

Tahririyatga kelgan maqolalar mualliflarga qaytarilmaydi.

Manzil: Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos
Hojib ko'chasi 103-uy.
Telefonlar: +99871 281-45-11, +99871 281-41-93.
Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz
E-mail: uzlangcult@gmail.com

Bosishga 31.03.2022-yilda ruxsat etildi.
Bichimi 70x100 1/16, Ofset bosma. "Cambria" garniturası.
Shartli b.t. 7,51. Nashr b.t. 7,62.

"O'zbekiston: til va madaniyat" jurnali tahririyatida
tayyorlandi va sahifalandi.
"YASHNOBOD NASHR" bosmaxonasida chop etildi.
Adadi 300 nusxa. Buyurtma №2.
Bosmaxona manzili: Toshkent shahar Yashnobod tumani,
58-a harbiy shaharcha.